

KRZYSZTOF NIEWIADOMSKI¹, IRENEUSZ ZAWŁOCKI²

Zarządzanie motywacją w przestrzeni publicznej na przykładzie szkoły

Managing motivation in the public space on the example of school

¹ Doktor, Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania, Instytut Socjologii i Psychologii, Polska

² Doktor inżynier, Politechnika Częstochowska, Instytut Mechaniki i Podstaw Konstrukcji Maszyn, Zakład Podstaw Konstrukcji Maszyn, Polska

Streszczenie

Artykuł dotyczy zarządzania motywacją uczniów w przestrzeni publicznej, jaką jest szkoła. W związku z weryfikacją niektórych tradycyjnych poglądów na temat motywacji istnieje potrzeba określenia czynników mających na nią wpływ, jak i sposobów zarządzania nią. Motywacja odgrywa ważną rolę w każdej aktywności człowieka. Motywacja do uczenia się jest szczególnie istotna, gdyż bez niej nawet najlepsze programy i metody nauczania nie odniosą pożądanych rezultatów.

Słowa kluczowe: motywacja, zarządzanie, przestrzeń publiczna, szkoła.

Abstract

The article concerns the management of motivation of students in the public space that is the school. In relation to the verification of some traditional views on motivation, there is a need to identify the factors that influence it and how to manage them. Motivation plays an important role in every human activity. Motivation to learn is particularly important, because without it, even the best programs and teaching methods will not reach the desired results.

Key words: motivation, management, public space, school.

Wstęp

Od dawna badacze różnych dyscyplin nauki zastanawiali się nad motywami, którymi kierują się ludzie w swoim postępowaniu. Jedni uważali, że zachowanie człowieka jest całkowicie zdeterminowane – na przykład przez strukturę genetyczną. Inni uważali, iż los człowieka leży w jego własnych rękach. Aż do początków XX w. wyjaśnień tych nie poddawano żadnej naukowej weryfikacji. „Teraz jednak o wiele lepiej rozumiemy motywy, które nami kierują. Okazuje się, że nie wypełniamy z góry określonego planu ani też nie mamy całkowitej wolności w naszym postępowaniu. Ogranicza nas biologia, ale również – co ciekawe – nieumiejętność

snucia marzeń” [Franken 2006: 11]. Zachodzi więc istotne pytanie, czy współczesna szkoła jako przestrzeń publiczna sprzyja snuciu marzeń. Motywacja pochodzi od łacińskiego słowa *move*, znaczącego tyle co ruszać się. Motywacja to ogólny termin na określenie wszystkich procesów zaangażowanych w rozpoczęcie, kierowanie i podtrzymywanie aktywności fizjologicznych i psychicznych. W tym dość szerokim pojęciu wyodrębnia się kilka ważnych elementów: siłę, natężenie reakcji, wytrwałość w dążeniu do celu, preferencje w wyborze aktywności. Osoba dobrze zmotywowana przedkłada jedne rodzaje aktywności nad inne, ćwiczy zachowania i doskonali zdolności wymagane do osiągnięcia określonego celu.

Zarządzanie motywacją w przestrzeni publicznej, jaką jest szkoła

W tradycyjnym podejściu do uczenia się odpowiedzialność za efekty nauczania przypisywano nauczycielowi. Współczesne teorie pedagogiczne główną odpowiedzialność za uczenie się przypisują uczniowi. Uczenie się jest postrzegane jako aktywny, nakierowany na określony cel proces, podczas którego uczeń nie tyle przyswaja sobie informacji, co je zmienia i modyfikuje. Tak rozumiane podejście stawia nauczyciela w nowej sytuacji i wymaga od niego nowych umiejętności oraz strategii postępowania w pracy pedagogicznej. Dla nauczyciela problem niezmotywowanego ucznia, wykazującego brak zainteresowania i zaangażowania, może być, i często jest, ważniejszy niż dobór i układ treści programowych lub praca z uczniami pilnymi i starającymi się.

Organizacja i przebieg badań

W celu przekonania się, jak określone czynniki wpływają na motywację uczniów do uczenia się, przeprowadzono badanie ankietowe w zespole szkół w województwie śląskim, w skład którego weszły klasy technikum i liceum. Ankietę otrzymało 100 uczniów klas od 1 do 3. Młodzież była w przedziale wiekowym 16–19 lat. Do analizy zakwalifikowano 98 ankiet. Dwie zostały odrzucone ze względu na fragmentaryczne wypełnienie.

Wyniki badań

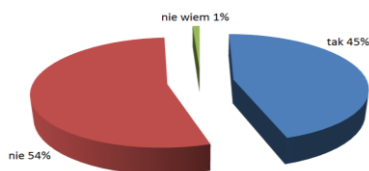
Wykresy poniżej przedstawiają rezultaty przeprowadzonego badania.

Rys. 1. Odpowiedź na pytanie: „Kiedy jesteś bardziej zmotywowany do wykonywania jakiegoś zadania?”

Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie „Kiedy jesteś bardziej zmotywowany do wykonywania jakiegoś zadania?” 47% uczniów odpowiedziało „gdy pracuję sam”, 45% – „gdy pracuję w zespole”, natomiast 5% nie miało zdania na ten temat.

Rys. 2. Odpowiedź na pytanie: „Czy skomplikowane i ambitne zadania zwiększają Twoją chęć do wysiłku?”

Źródło: opracowanie własne.

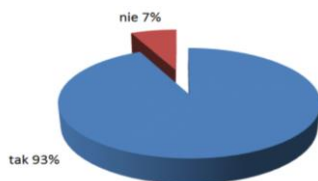
Na pytanie „Czy skomplikowane i ambitne zadania zwiększają Twoją chęć do wysiłku?” 54% uczniów odpowiedziało, że nie, 45%, że tak. Jedna osoba odpowiedziała „nie wiem”.

Rys. 3. Odpowiedź na pytanie: „Jaka forma zajęć motywuje Cię bardziej do nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

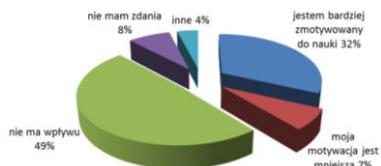
Odpowiedzi na pytanie: „Jaka forma zajęć motywuje Cię bardziej do nauki?” ukazały, iż ponad 80% uczniów jest bardziej zmotywowana do nauki, jeżeli lekcje odbywają się w formie zajęć praktycznych, 18% woli, gdy zajęcia odbywają się w formie wykładu. Jedna osoba wyraziła opinię, że tak samo motywują ją do nauki zajęcia praktyczne, jak i teoretyczne.

Rys. 4. Odpowiedź na pytanie: „Czy nastawienie nauczyciela wpływa na to, że uczysz się chętniej lub mniej chętnie z danego przedmiotu?”

Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie „Czy nastawienie nauczyciela wpływa na to, że uczysz się chętniej lub mniej chętnie z danego przedmiotu?” większość – 93% – odpowiedziała, że tak. 7% procent uczniów stwierdziło, że nastawienie nauczycieli nie wpływa na ich motywację do nauki.

Rys. 5. Odpowiedź na pytanie: „Jak rozmowa nauczyciela z rodzicami na temat wyników w nauce wpływa na Twoją motywację do dalszej nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

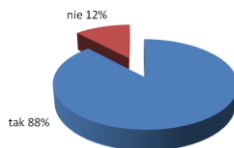
Na pytanie „Jak rozmowa nauczyciela z rodzicami na temat wyników w nauce wpływa na Twoją motywację do dalszej nauki?” prawie 50% odpowiedziało, że nie ma wpływu, 32% stwierdziło, że jest bardziej zmotywowana do nauki. Dla 7% jest to przyczyną ich mniejszej motywacji do nauki, 8% odpowiedziało, że nie ma zdania.

Rys. 6. Odpowiedź na pytanie: „W jakim stopniu umiejętność korzystania z biblioteki, słowników, encyklopedii, internetu itp. wpływa na Twoją motywację do nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

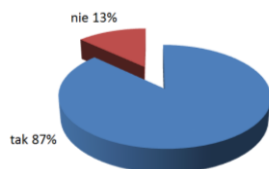
Na pytanie „W jakim stopniu umiejętność korzystania z biblioteki, słowników, encyklopedii, internetu itp. wpływa na Twoją motywację do nauki?” 39% uczniów odpowiedziało, że umiejętność korzystania z tych pomocy ma niewielki wpływ na ich motywację, 35%, że w dużym stopniu. Umiejętność ta nie wpływa na motywację 19% uczniów, a 7% uczniów nie miało zdania na ten temat.

Rys. 7. Odpowiedź na pytanie: „Czy na Twoją chęć do nauki wpływa to, że zajęcia odbywają się bezpiecznej i luźnej atmosferze?”

Źródło: opracowanie własne.

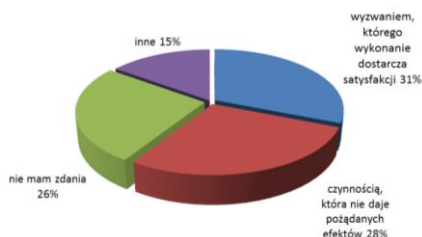
Na kolejne pytanie: „Czy na Twoją chęć do nauki wpływa to, że zajęcia odbywają się bezpiecznej i luźnej atmosferze?”, zdecydowana większość odpowiedziała, że tak – 88%, jedynie 12% stwierdziło, że nie ma to dla nich znaczenia.

Rys. 8. Odpowiedź na pytanie: „Czy organizowanie wycieczek i zabaw związanych z danym przedmiotem motywuje Cię do dalszej nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

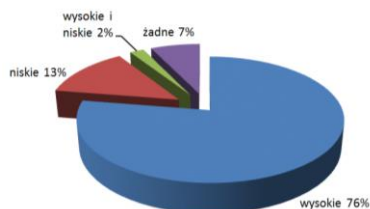
Na pytanie „Czy organizowanie wycieczek i zabaw związanych z danym przedmiotem motywuje Cię do dalszej nauki?” zdecydowana większość odpowiedziała, że tak. Zabiegi te okazały się nieistotne dla 13% ankietowanych.

Rys. 9. Odpowiedź na pytanie: „Czym jest dla Ciebie zadana praca domowa?”

Źródło: opracowanie własne.

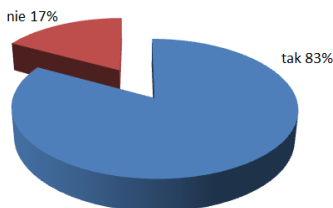
Na pytanie: „Czym jest dla Ciebie zadana praca domowa?”, 31% uczniów odpowiedziało, że jest wyzwaniem, którego wykonanie dostarcza satysfakcji. 28% stwierdziło, że jest to strata czasu, ponieważ zadawana praca nie daje według nich pożądanych efektów. 26% nie miało zdania na ten temat.

Rys. 10. Odpowiedź na pytanie: „Jakie oceny motywują Cię bardziej do nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

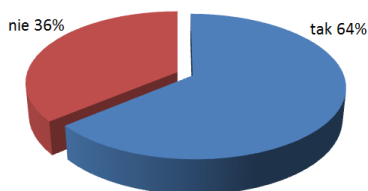
Na pytanie „Jakie oceny motywują Cię bardziej do nauki?” 76% uczniów stwierdziło, że bardziej do nauki motywują ich wyższe oceny, 13% odpowiedziało, że czynnikiem bardziej motywującym są niskie oceny. Dla 7% nie miało znaczenia, jaką ocenę dostaną. 2% uczniów wybrało dodatkową odpowiedź i stwierdziło, że zarówno wysokie, jak i niskie oceny motywują ich do nauki.

Rys. 11. Odpowiedź na pytanie: „Czy ustne lub pisemne pochwały wpływają na Twoją motywację do nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie „Czy ustne lub pisemne pochwały wpływają na Twoją motywację do nauki?” 83% badanych stwierdziło, że pochwały takie wpływają na ich motywację do nauki. 17% odpowiedziało, że nie wpływa to na ich motywację.

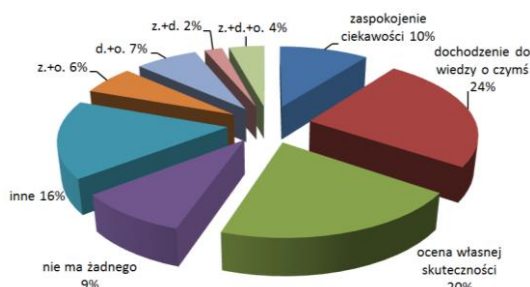
Rys. 12. Odpowiedź na pytanie: „Czy przywileje i nagrody rzeczowe wpływają na Twoją motywację do nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

Na pytanie „Czy przywileje i nagrody rzeczowe wpływają na Twoją motywację do nauki?” 64% uczniów odpowiedziało, że przywileje i nagrody rzeczowe wpływają na ich motywację do nauki, dla 36% było to nieistotne.

Na pytanie „Jaki jest cel Twojej nauki?” uczniowie udzielili bardzo różnych odpowiedzi. Wielu z nich wybrało odpowiedź dodatkową. 20% stwierdziło, że celem ich nauki jest uzyskanie informacji na dany temat, 20%, że w ten sposób oceniają samych siebie, dla 10% to zaspokojenie ciekawości. 9% stwierdziło, że uczą się bez żadnego celu. Dla 6% nauka to zaspokojenie ciekawości i ocena własnej skuteczności. 7% odpowiedziało, że celem ich nauki jest dojście do wiedzy i ocena własnej skuteczności. 2% uczy się po to, by

zaspokoić ciekawość i czegoś się dowiedzieć. 4% odpowiedziało, że nauka dla nich to zaspokojenie ciekawości, dojście do wiedzy o czymś oraz ocena własnej skuteczności.

Rys. 13. Odpowiedź na pytanie: „Jaki jest cel Twojej nauki?”

Źródło: opracowanie własne.

Na ostatnie pytanie zawarte w ankiecie: „Co Ciebie motywuje do nauki?”, najczęściej osób odpowiadało, że motywuje ich opinia rodziców i kolegów oraz pochwała bliskich osób. Nieliczni odpowiadali, że dla nich liczą się oceny, nagrody i miły nauczyciel.

Podsumowanie

Z przeprowadzonej ankiety wynika, że uczniów w wieku od 16 do 18 lat najbardziej do nauki motywują zajęcia praktyczne, które są w pewien sposób twórcze, gdyż każdy może wykonać dane zadanie zupełnie oryginalnie, na swój sposób. Bardzo ważne okazuje się nastawienie nauczyciela do klasy, ucznia, jego przychylność i zainteresowanie problemami uczniów. Równie istotna jest dla nich atmosfera, jaka panuje w klasie, w szkole. Pozytywnie na motywację wpływa organizowanie różnego rodzaju zabaw i wycieczek związanych z danym zagadnieniem, gdyż taka forma nauki jest dla młodzieży bardziej ciekawa i na pewno na dłużej pozostaje w pamięci. Dla ponad 1/3 uczniów czynnikiem motywującym jest praca domowa, ale musi być ona skonstruowana w sposób mądry, tak aby przynosiła jakieś korzyści z wykonanego zadania. Na motywację wpływają również różnego rodzaju nagrody i pochwały. Nauczyciel powinien zachęcać uczniów do stawiania pytań i poszukiwania na nie odpowiedzi, stwarzać warunki do odkrywania i eksperymentowania. Taka forma prowadzenia zajęć jest dla uczniów bardziej interesująca i wymaga od nich czynnego uczestnictwa w lekcjach, a nie biernego przepisywania gotowych informacji. Aby wzbudzić motywację, powinien zaintrygować różnego rodzaju opowieściami związanymi z tematem prowadzonej lekcji. Należy jak najczęściej stwarzać możliwości samodzielnej i twórczej pracy, aby każdy uczeń mógł opracować dane zagadnienie pod kątem własnych zainteresowań.

Literatura

11 mitów motywacji (2015), „Świat Wiedzy” nr 11.

Berryman J. (2008), *Psychologia moje hobby*, Gdańsk.

Brophy J. (2002), *Motywowanie uczniów do nauki*, Warszawa.

Butler-Bowdon T. (2008), *50 Dziel klasyki sukcesu*, Gliwice.

Franken R. (2006), *Psychologia motywacji*, Gdańsk.

Heller R. (2000), *Motywowanie pracowników*, Warszawa.

Zaczyński W. (1995), *Praca badawcza nauczyciela*, Warszawa.